

ماهنامه علمی تخصصی پایا شهر

ISSN ۲۹۸۰-۷۷۸۶

زمان چاپ: ۱۴۰۲/۰۵/۲۰

شماره مجوز مجله: ۸۰۴۰۰

بررسی نقش مولفه های کیفیت محیطی بافت های فرسوده شهری بر ارتقاء تعاملات اجتماعی (نمونه مودری : منطقه ۵ شهر شیراز)

۱- رضا صفیان بلداجی^۱، ساسان نصیبی^۲

۱_ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری

۲_ کارشناس ارشد برنامه ریزی شهری

چکیده

امروزه فضاهای شهری به عنوان مکانی جهت برقراری تعاملات اجتماعی شهروندان و تجلی گاه حیات مدنی شهر و محل وقوع رویدادها و فعالیت های اجتماعی شهروندان در زندگی و حیات شهری به شمار می آیند. در بیشتر شهرهای کشور مردم فضاهای شهری را به عنوان مسیری برای گذر می نگرند ، به جای اینکه فضاها آن ها را به مکث و مراودت اجتماعی تشویق کنند. اهمیت بیش از اندازه به سرعت، تکنولوژی و زمان، مقیاس ها را دگرگون کرده و باعث نادیده گرفتن نیازهای عابرن پیاده و کمبود کیفیت در محیط های شهری شده که در نتیجه باعث تضعیف تعاملات اجتماعی شده است. افزایش کیفیت محیط های شهری و تعاملات اجتماعی در فضاهای شهری یکی از چالش های حرفه طراحی شهری بوده است. در پژوهش حاضر به بررسی نقش مولفه ای کیفیت محیطی بافت های فرسوده شهری بر ارتقاء تعاملات اجتماعی در منطقه ۵ شهر شیراز با استفاده از ۲ مولفه (دسترسی، ایمنی و امنیت) پرداخته شده است. پس از استخراج مولفه های با استفاده از پرسشنامه با نمونه آماری ۳۸۴ نفر که تصادفی بوده و با انجام تحلیل های استنباطی و توصیفی آماری مطالعه حاضر از نرم افزار SPSS نسخه ۲۸ بهره برده است. که شامل آزمون همبستگی پیرسون و آلفای کرونباخ می باشد. نتایج پژوهش حاضر نشان داد که معیار دسترسی با ضریب همبستگی (۰/۲۵۶) و معیار ایمنی و امنیت با ضریب همبستگی (۰/۲۵۶) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی می باشند.

واژه های کلیدی: کیفیت محیطی، بافت فرسوده ، تعاملات اجتماعی، شیراز، منطقه ۵ شهر شیراز.

۱- مقدمه بیان مساله:

فضای شهر در طول تاریخ به عنوان فضاهایی که از نظر اجتماعی فعال و امکان ارتباطات چهره به چهره انسانی، گفت و شنود، گپ زدن، حس دیدن و دیده شدن را فراهم می کرده است. در گذشته عابر پیاده به عنوان عنصر اصلی در برنامه ریزی و طراحی شهری مورد توجه بوده و مقیاس انسانی حرف اول را میزده است فضای باز شهری میدان و خیابان به عنوان مهمترین

مؤثرترین مکان های برقراری تعامل اجتماعی شهروندان با یکدیگر به شمار می آیند که سابقه کهن در شهر و شهرسازی ایران داشته است. خیابان شهری تجلی گاه حیات مدنی شهر و محل وقوع رویدادها و وقایع و فعالیت های اجتماعی شهروندان در زندگی و حیات شهری است (خادمی ، مسعود علیپور، روجا، ۱۳۹۹). اما امروزه در بیشتر شهرهای کشور مردم فضای شهری را به عنوان مسیری برای گذر می نگرند، به جای این که فضاها آنها را به مکث و حضور و مراودات اجتماعی دعوت کنند، به فرار تشویق می کنند. جین جیکوبز در کتاب مرگ و زندگی شهرهای بزرگ آمریکایی) نشان داد که چگونه افزایش چشمگیر عبور و مرور اتومبیل نظریه شهرسازی مدرن می تواند شهرها را به نابودی کشاند که از آن با عنوان شهرهای مرده و خالی از مردم یاد می کند. خیابانهای شهری عریض با حاکمیت خودرو و رشد سریع شهر و شهرنشینی باعث از بین رفتن مقیاس انسانی در شهرها نابودی فضای باز شهری، افزایش میزان تصادفات و وجود ساختمان های مسکونی پراکنده و دور از هم، باعث تکه شدن شهر و قطبی شدن اجتماعی و کاهش اهمیت فضای عمومی گشته است که به دنبال ظهور اقتصاد بازار آزاد و خصوصی سازی ، فضا به وجود آمده است (, madani pour ۲۴۳ : ۱۹۹۶).

۲- فرضیات

به نظر می رسد زیر معیارهای دسترسی در بافت های فرسوده بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.
به نظر می رسد زیر معیارهای ایمنی و امنیت در بافت های فرسوده بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

۳- مبانی نظری

۳-۱- کیفیت محیط یک مفهوم چندبعدی است که با مفاهیمی همچون کیفیت زندگی، کیفیت مکان ادراک و رضایت شهروندی و قابلیت زندگی نقاط مشترکی دارد؛ به طوری که در بسیاری موارد به عنوان معانی مشابه در نظر گرفته میشود. در واقع میتوان (کیفیت محیط) را یکی از مهم ترین دل مشغولی های دانش طراحی شهری دانست این امر به گونه ای است که بسیاری از صاحب نظران ارتقاء کیفیت محیطی را مهم ترین وظیفه فعالیت طراح شهری دانستند (پاکزاد، ۱۳۹۵، ۷۷).
کیفیت محیطی نشان دهنده خصوصیات جالب محیط اطراف و شامل عواملی نظیر عوامل بصری، شنوایی و احساسی است. طراحی شهری سعی بر این دارد که کیفیت های مذکور را شناسایی و طرق ارتقا یا حفظ کیفیت آنها را که وضع مناسبی دارند مشخص کند و برای بهبود آنهايي که مطلوبیت چندانی ندارند گام بردارد (طیبیان و منصورى، ۱۴۰۱).

۳-۲- بافت فرسوده

بافت های فرسوده یکی از انواع مختلف بافت های آسیب پذیر شهری هستند که به دلیل فرسودگی کالبدی، برخورداری نامناسب از دسترسی سواره، تاسیسات خدماتی و وجود زیر ساخت های شهری آسیب پذیر، ارزش محیطی و اقتصادی پایینی دارند. تحقق عدالت اجتماعی، ایجاد و شکل گیری محیط زیستی امن، ایمن و دلخواه برای زندگی و فعالیت شهروندان در راستای برخورداری از فرصت های برابر زندگی، از اهداف کلان سند چشم انداز کشور است که بدون شک، بافت های فرسوده شهری، با داشتن مسایل و مشکلات کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و ... محیط های را برای ناسازگاری با این هدف ایجاد کرد اند (زنگی آبادی و همکاران ، ۱۳۹۹، ۱۱۸).

برای واژه فرسودگی معادل های متعددی می توان ارائه کرد از آن جمله، ("Deterioation^۱ ، Decay^۲ ، Degeneration^۳، Depressed urban areaso^۴، Erosions^۵) در واقع هر یک از این مفاهیم به تشریح یکی از ابعاد بافت فرسوده می پردازد، اما در حالت کلی مفهوم فرسودگی شهری بیانگر شرایط بد اجتماعی، اقتصادی و کالبدی

۱ انحطاط

۲ پوسیده

۳ زوال

۴- مناطق محروم

۵- مناطق شهری کم ارزش

بافت شهری است. هر چند تمامی بافت های شهری بر حسب ویژگی شان دیر یا زود در این روند فرسودگی قرار خواهند گرفت. در جهت شناسایی و رفع مشکلات از این بافت ها تعاریف و مفاهیم مختلفی ارائه شده است همچنین نشریه ها و تئوری های مختلفی از سوی مصاحب فران و اندیشمندان ارائه شده است. شناخت این تعاریف و مفاهیم خواهد توانست در راستای رفع مشکلات و کاهش آنها موثر واقع شود. بافت فرسوده شهری به عرصه-هایی از محدوده قانونی شهرها املق می شود که به دلیل فرونی کالبدی، عدم برخورداری مناسب از دسترسی سواره، تأسیسات، خدمات و زیر ساخت های شهری آسیب پذیر بوده و از ارزش مکانی، محیطی و اقتصادی نازلی برخوردارند. این بافت ها به دلیل فقر ساکنان و مالکان آنها امکان نوسازی خود به خودی را نداشته و سرمایه گذاران نیز انگیزه ای جهت سرمایه گذاری در آن را ندارند (کلانتری، پوراحمد ۱۳۹۵: ۳۰ و ۳۱).

۳-۳- کیفیت محیطی و تعاملات اجتماعی

تعاملات متقابل رودررو شالوده اصلی همه شکل های کنش های متقابل اجتماعی است. بنابراین به طور کلی انواع مختلف کنش های متقابل اجتماعی را می توان به دودسته ارتباطات کلامی و غیر کلامی یا (زبان بدن) تقسیم نمود (گیدنز، ۱۳۹۹: ۱۲۰). نکته بسیار مهم در همه کنش های متقابل، وضعیت مند بودن آنها است. کنش در مکانی خاص رخ می دهد و مدت زمان مشخصی دارد بنابراین واجد نوعی همسویی زمان مکان است. فضاهای باز شهری نقش مهم در تأمین نیازهای اجتماعی افراد، تعامل با یکدیگر و توسعه روابط فردی و اجتماعی دارند (فلاحت و کلامی، ۱۳۹۷، ۹۲). پس، شرط اصلی فضاهای عمومی این است که در آنها تعامل و مروده اجتماعی صورت گیرد، پس آن دسته از نرم فضاها و سخت فضاها که بستر تعامل اجتماعی نیستند، فضاهای شهری نامیده نمی شوند (پاکزاد، ۱۳۹۹، ۸۴). فضای باز عمومی امکان انگیزش و انتخاب آزاد میان رفتارها حرکت ها و اکتشافات بعدی را برای تعداد معنی داری از مردم و شهروندان فراهم می آورد (Lynch, ۲۰۱۲, ۱۰۸).

۴- پیشینه پژوهش

از جمله چنین پژوهش هایی می توان به موارد زیر اشاره کرد:

Ulengin و همکاران (۲۰۲۱) در پژوهشی به ارزیابی کیفیت زندگی در استانبول پرداخته اند. در این پژوهش از چهار بعد محیط کالبدی، محیط اجتماعی، محیط اقتصادی و حمل و نقل و ارتباطات به عنوان ابعاد سنجش کیفیت زندگی استفاده شده است. کیفیت محیط فیزیکی به پنج شاخص ساختمان ها، نوع مسکن، فضاهای سبز، فضاهای تفریحی و خدمات شهرداری و زیر ساخت ها؛ کیفیت محیط اجتماعی به ۶ شاخص گستره خدمات آموزشی، قیمت خدمات آموزشی گستره خدمات بهداشتی، قیمت خدمات بهداشتی، فعالیت های فرهنگی - تفریحی و امنیت؛ کیفیت محیط اقتصادی به ۳ شاخص هزینه زندگی، فرصت اشتغال رضایت بخش و هزینه تطبیق و کیفیت حمل و نقل و ارتباطات به ۳ شاخص وسایل ارتباطات، وسایل حمل و نقل عمومی و جریان ترافیک تقسیم شده اند.

Iwani (۲۰۱۹) در پژوهشی با عنوان «جنبه های اجتماعی - کالبدی محلات شهری در شهرهای ایران»، افزایش تراکم خارج از ضابطه در شهرهای ایران را زمینه ساز مواردی همچون بحران در خط آسمان و منظر شهری، مشکلات دسترسی و ترافیک، فقدان خدمات و آرامش مناسب فقدان فضاهای باز و شکل گیری یک ساختار فضایی انبوه و بد معرفی می کند.

"وایت" بر تمرکز طرح های شهرسازی بر انسان و رفتارهای انسانی به جای تمرکز بر مسائل ترافیکی اقتصادی و یا توجه صرف به مسائل زیبایی شناسانه و فرم شهری تأکید می کند. وی ضمن تأکید بر فضاهای مردم کرا، مفهوم زندگی خیابانی را بیان کرده است. در نظر وایت فضای مردم گرا به جایی اطلاق می شود که مردم در آن ساعت ها باهم حرف می زنند یا خداحافظی های طولانی مدت دارند؛ فضاهایی که مردم در آن آسوده باشند و برای حضور از آن استقبال کنند (whyte, ۲۰۱۸).

"التمن" طراحی محیط های دلپذیر را راه حل کاربرد نظریه روان شناختی محیط در شهرسازی می خواند و آن را پاسخگویی به گرایش های متغیر افراد می داند؛ محیطی که هم تأثیر پذیر باشد و هم نظارت بر تعاملات اجتماعی را ممکن سازد. وی مهم ترین هدف طراحی محیط را خلق محیط هایی می داند که بیشترین پیوند را با رفتار استفاده کنندگان داشته و ارتقاء دهنده حس مکان در شهروندان باشد (Altman, ۲۵۵, ۲۰۱۵).

در ایران نیز پژوهش هایی در حوزه کیفیت محیط زیست شهری و کیفیت زندگی انجام پذیرفته است که سه پژوهش بحرینی و طبیبیان (۱۳۹۷) طبیبیان و فریادی (۱۳۹۰) سیف الهی و فریادی (۲۰۲۱) از جمله پژوهش های متقدم در این حوزه هستند. در این پژوهش ها از دوازده شاخص برای ارزیابی محیط زیست شهری استفاده شده است که شامل محیط طبیعی

بهداشت و درمان، ایمنی و امنیت، مسکن، اقتصاد و اشتغال آموزش، محیط اجتماعی، تأسیسات و تجهیزات شهری، انرژی، حمل و نقل هنر میراث فرهنگی و تفریح و محیط مصنوع هستند.

شریفیان پور و فریادی (۱۴۰۰) نیز در مقاله ای با عنوان امکان سنجی شاخص های کیفی در اصفهان از یازده شاخص که برگرفته از مقاله سیف الهی و فریادی (۲۰۱۱) هستند به این نتیجه رسیده اند که شاخص های مورد استفاده در شرایط اصفهان نیز کارایی داشته و از پایایی و روایی برخوردارند.

محمدی و تفکری (۱۴۰۰) "سنجش شاخص های کیفیت محیط در بافت فرسوده نمونه موردی امام زاده یحیی"، در این مطالعه شاخص های کیفیت محیطی شامل حس تعلق به مکان حس شهری بودن محله، ویژگی های کارکردی و ویژگی های کالبدی و ویژگی های محتوایی بیان نموده و سنجه های تعریف شده برای هر یک از شاخص ها وضعیت کیفی آنها در میان ساکنین مورد ارزیابی قرار داده اند.

زیویار و همکاران (۱۳۹۸)، "بررسی کیفیت زندگی در محیط سکونتی فرسوده در محله قیام منطقه ۱۲ تهران"، شاخص های رضایتمندی از کیفیت زندگی را در سه حوزه محیطی جغرافیایی، محیطی اقتصادی و محیط اجتماعی مورد بررسی قرار داده و مجموعه متغیرهای به دست آمده در هر سه شاخص را در دسته بندی شش گانه از ابعاد زیربنایی کیفیت زندگی محله قیام شامل بهداشت محیط زیبایی شناسی محیط توزیع خدمات عمومی رفاه اقتصاد، همبستگی اجتماعی قرار داده اند.

خادمی جوکار و سرهنگی، (۱۳۹۷)، "ارزیابی کیفیت زندگی هری در بافت فرسوده شهر آمل"، در این تحقیق به کمک مولفه های تعریف شده جهت سنجش کیفیت زندگی شامل کیفیت اجتماعی (سلامت اجتماعی) کیفیت محیطی (کالبدی) و اقتصادی وضعیت کیفیت زندگی و نقاط ضعف و قوت هر یک از مولفه ها را ارزیابی نموده اند. معرفه ای کیفیت محیطی در این پژوهش حمل و نقل عمومی، دسترسی به محله در مواضع ضروری، فضای سبز و پارک محله، زیبایی بصری، ساختمان ها، دسترسی به مرکز شهر، وضعیت معابر و پیاده روها، نظافت عمومی محله محل پارک اتومبیل در محله و نحوه دفع آبهای سطحی در محله را شامل می شود.

نوروزی (۱۳۹۷)، "ارزیابی شاخص های ذهنی کیفیت محیط (رضایتمندی) در بافت های فرسوده شهری؛ مطالعه محله آبکوه مشهد"، در این تحقیق شاخص هایی جهت سنجش با نگاه ذهنی به کیفیت محیط شهری که محصول ادراک فردی و رضایت شهروندان از محیط زندگی خود می باشد در شش دسته شامل: رضایت از واحد مسکونی، رضایت از امنیت محیط، رضایت از دسترسی به خدمات عمومی، رضایت از بهداشت محیطی، رضایت از حمل و نقل و ارتباطات و نهایتاً سرزندگی ساکنین ارائه کرده است.

۵- معرفی محدوده پژوهش

جمعیت کلان شهر شیراز بر اساس سرشماری سال ۱۴۰۰، بالغ بر ۱۰۹۵۵۰۵۰۰ تن بوده است که بر این اساس، شیراز چهارمین شهر بزرگ و پرجمعیت ایران و پرجمعیت ترین شهر جنوب کشور به شمار می رود.

استقرار صنایع الکترونیک، پتروشیمی، افزایش هر چه بیشتر نقش توریستی، فرهنگی شهر و مرکزیت خدمات اداری - سیاسی - ستادی شهر در سطح استان را از جمله عوامل جاذب جمعیت و افزایش حجم جمعیت شهر می توان بشمار آورد. از دیگر ویژگی های تحولات جمعیت در شهر شیراز توزیع ناموزن آن در سطح مناطق شهری است.

بررسی ساختار کالبدی شهر: فرآیند گسترش ساختارهای شهری که ناشی از ویژگی نیاز به زمین برای فعالیت های انسانی است تحت عنوان توسعه و گسترش شهری شناخته می شود. بطور کلی دو عامل نیروی بازار و دولت نقش اساسی را در این توسعه ایفا می کنند. بخش خصوصی همواره بدنبال کسب منفعت و سود حداکثر است در حالی که دولت موظف است برای تأمین نیازهای عمومی شهر، هدایت و تشویق انگیزه های خصوصی در راستای مصالح و منافع اجتماعی و رعایت حقوق

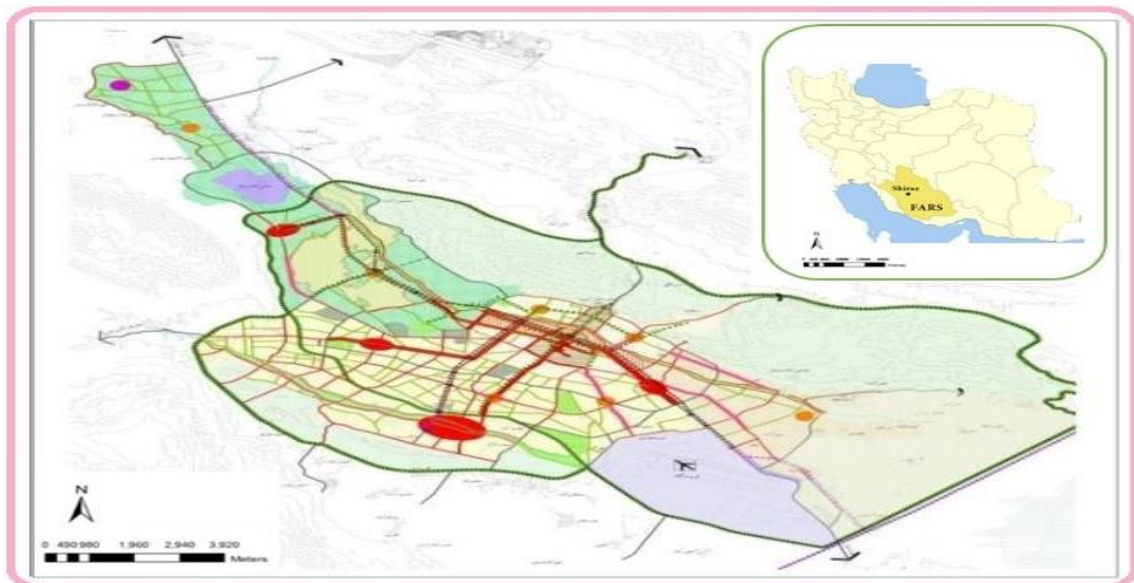
اجتماعی در نحوه استفاده از زمین دخالت کند. ساختار کلان کالبدی شهر را به طور خلاصه بدین صورت می توان خلاصه کرد:

۱- منطقه تاریخی شهر با وسعتی نزدیک به ۳۵۰ هکتار هسته اولیه شکل گیری شهر را شامل میشود. بافت شهری آن فشرده و متراکم و ابنیه آن قدیمی و عمدتاً فرسوده است. شبکه ارتباط سواره و تأسیسات و تجهیزات شهری در آن ضعیف و فاقد کارایی مناسب می باشد. تراکم ساختمانی و جمعیتی در آن بالاست. به علت تنزل بهداشت و کیفیت اسکان و مشکلات محیطی، قیمت زمین در این منطقه نازل و محل اسکان اقشار فقیر مهاجرین به شهر است.

۲- بافت مرکزی شهر شامل گسترش های بعد از حدود ۱۳۳۰، تراکم ساختمانی در آن بالا، سطح شبکه معابر با توجه به عملکردهای شهری در آن ناکافی است.

۳- گسترش شمال غربی در باغات شهر، مورد توجه اقشار مرفه، دارای کیفیت ساختمانی بالا و تراکم جمعیتی پایین و قیمت زمین بالاست.

۴- گسترش های حاشیه جنوبی شامل گسترش های بی رویه خارج از محدوده طرح جامع مصوب صورت گرفت. به علت ضعف بنیه مالی ساکنین، ابعاد قطعات کوچک، کیفیت ساختمان نازل و تراکم جمعیت در آن بالاست. بافت آن به علت عدم وجود طرح مشخص، فاقد پیوستگی بوده و از نظمی تبعیت ننموده و شبکه معابر آن خود به خودی و با پیروی از کوره راه های روستایی بوجود آمده ولی به علت وجود اراضی بایر بزرگ و زراعی پراکنده عمده توسعه آتی شهر در این منطقه خواهد بود. مطابق با آخرین طرح مصوب مساحت شهر بالغ بر ۲۲۰۰۰ هکتار می باشد که از این محدوده ۶۳٪ به سطوح ساخته شده و ۳۷ درصد به سطوح ساخته نشده تعلق دارد.

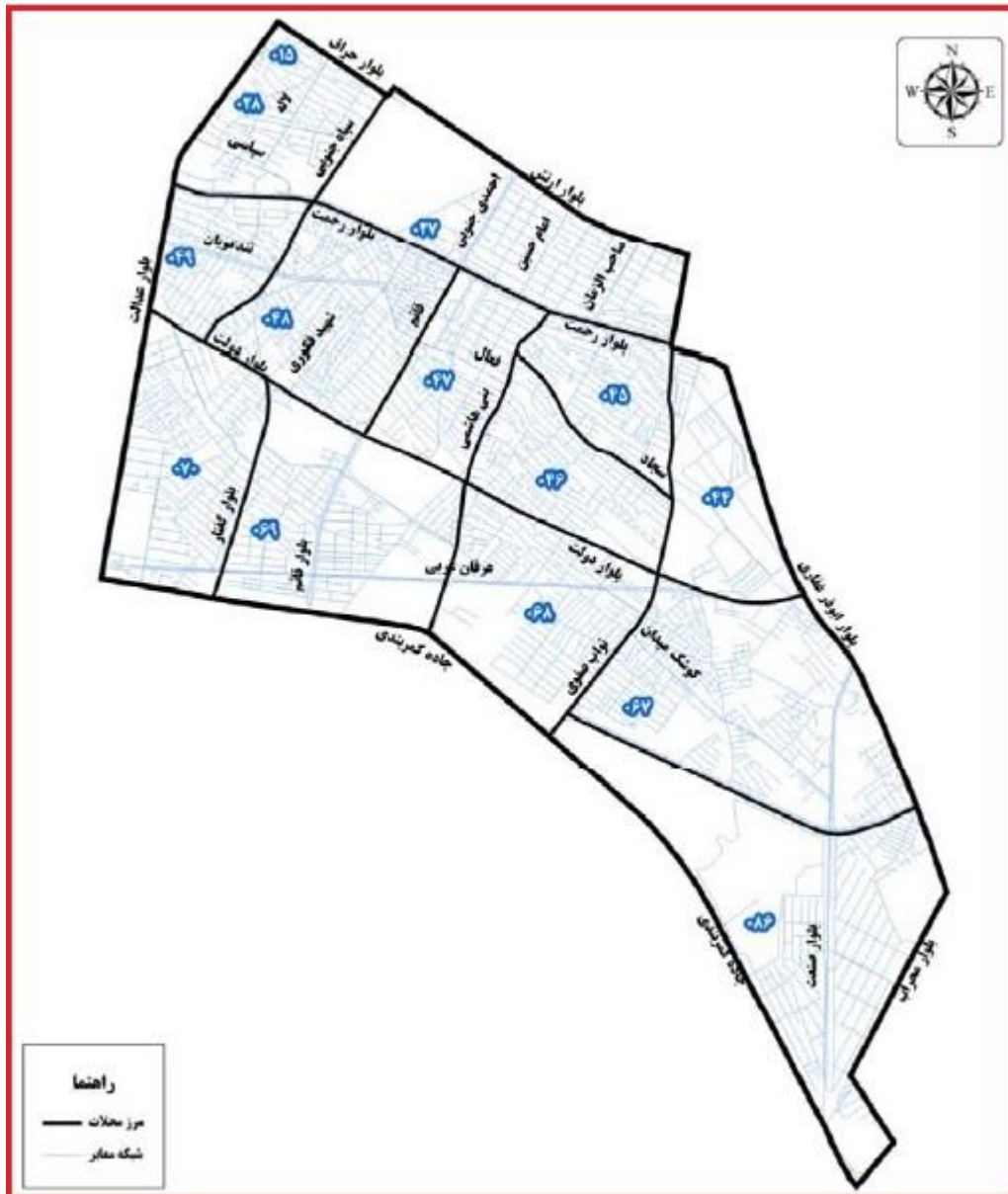

نقشه ۱: ساختار فضایی و بافت کالبدی شهر شیراز (منبع: ۲۰۱۴، Shahr-o-Khaneh consulting planners)

جدول ۱: شناسنامه منطقه ۵ شیراز

نام منطقه	تعداد محله	شاخص	جمعیت			خانوار		مساحت		تراکم			
			کل	نسبت به شهر	مرد	زن	نسبت جنسی	تعداد	بعد	کل	نسبت به شهر	خانوار	
۵	۱۳	منطقه	۱۵۶،۱۰۵	۱۰.۰٪	۸۲،۱۰۳	۷۴،۰۰۲	۱،۱۱	۴۴،۷۹۰	۳،۴۹	۱،۶۷۳	۷.۴٪	۹۳.۳	۲۶۸

نقشه ۲: محلات منطقه ۵ شیراز

۶- آمار استنباط

تکنیک های آماری مورد نیاز از طریق آمار استنباطی تأمین می شود که روش های آماری استنباطی مورد استفاده در این پژوهش آزمون پیرسون می باشد.

فرضیه اول: به نظر می رسد زیر معیارهای دسترسی در بافت های فرسوده بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

جدول ۲: ضریب همبستگی بین زیر معیارهای دسترسی و ارتقاء تعاملات اجتماعی

متغیر ملاک		ارتقاء تعاملات اجتماعی
متغیر پیش بین		
زیر معیارهای دسترسی	ضریب همبستگی	۰/۲۹**
	سطح معناداری	۰/۰۰۰
	تعداد	۳۸۴

جهت سنجش فرضیه ی اول پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر این اساس مقادیر به دست آمده بدین قرار می باشد: ($\text{Sig} = ۰/۰۰۰$ ، $r = ۰/۲۹$). یافته های به دست آمده حاکی از این می باشد که دو متغیر رابطه معنادار و مستقیمی برقرار می باشد. عبارت دیگر مقدار sig بدست آمده از سطح خطای مفروض ($۰/۰۵$) کوچکتر است. بنابراین در سطح خطای $۰/۰۵$ فرض H_0 رد می شود، از این رو فرض H_1 را می پذیریم که بیانگر برقراری رابطه میان « زیر معیارهای دسترسی » و « ارتقاء تعاملات اجتماعی » می باشد. بنابراین بین زیر معیارهای دسترسی و ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. لذا فرضیه اول پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

فرضیه دوم: به نظر می رسد زیر معیارهای ایمنی و امنیت در بافت های فرسوده بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

جدول ۳: ضریب همبستگی بین زیر معیارهای ایمنی و امنیت و ارتقاء تعاملات اجتماعی

متغیر ملاک		ارتقاء تعاملات اجتماعی
متغیر پیش بین		
زیر معیارهای ایمنی و امنیت	ضریب همبستگی	۰/۲۵۶**
	سطح معناداری	۰/۰۰۹
	تعداد	۳۸۴

جهت سنجش فرضیه ی اول پژوهش از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شده است که بر این اساس مقادیر به دست آمده بدین قرار می باشد: ($\text{Sig} = ۰/۰۰۹$ ، $r = ۰/۲۵$). یافته های به دست آمده حاکی از این می باشد که دو متغیر رابطه معنادار و مستقیمی برقرار می باشد. عبارت دیگر مقدار sig بدست آمده از سطح خطای مفروض ($۰/۰۵$) کوچکتر است. بنابراین در سطح خطای $۰/۰۵$ فرض H_0 رد می شود، از این رو فرض H_1 را می پذیریم که بیانگر برقراری رابطه میان « زیر معیارهای ایمنی و امنیت » و « ارتقاء تعاملات اجتماعی » می باشد. بنابراین بین زیر معیارهای ایمنی و امنیت و ارتقاء تعاملات اجتماعی رابطه معناداری وجود دارد. لذا فرضیه دوم پژوهش مورد تأیید قرار گرفت.

۷- نتیجه گیری

این پژوهش بر آن بوده است با همه ضعف های موجود در زمینه اطلاعات، به کمک نرم افزار SPSS نسخه ۲۸ بر اساس دیدگاه شهروندان منطقه ۵ شهر شیراز به بررسی نقش مولفه های کیفیت محیطی بافت های فرسوده شهری بر ارتقاء تعاملات اجتماعی اقدام نماید. بر این اساس پس از طرح نمودن مساله با استفاده از ۲ فرضیه، مسیر را جهت انجام این فعالیت تحقیقی هموار نمود، این فرضیات عبارت بودند از:

فرضیه اول: به نظر می رسد زیر معیارهای دسترسی در بافت های فرسوده بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

فرضیه دوم: به نظر می رسد زیر معیارهای ایمنی و امنیت در بافت های فرسوده بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد. بر اساس تحلیل های به دست آمده :

زیر معیارهای دسترسی در بافت های فرسوده با ضریب همبستگی (۰/۲۹) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد.

زیر معیارهای ایمنی و امنیت در بافت های فرسوده با ضریب همبستگی (۰/۲۵) بر ارتقاء تعاملات اجتماعی تاثیر دارد. لذا با توجه به نتایج حاصله هر دو فرضیه پژوهش اثبات گردید.

۸- پیشنهادات

وجود کاربری هایی که پتانسیل نشستن را در بافت فرسوده منطقه ۵ شهر شیراز دارند اما چون فضای مطمئنی برای آنها تعریف نشده می توان با کمی عقب نشینی و مجهز نمودن باعث حضور پذیری شوند.

نورپردازی مناسب و ارتقاء سطح امنیت در شب در محوطه بافت فرسوده منطقه ۵ شهر شیراز.

افزایش عرض پیاده رو و ارتقاء فعالیت ها و اختصاص مسیر به دوچرخه برای ارتقاء سطح تفرجگاهی و کیفی خیابان های اطراف محوطه منطقه ۵ شهر شیراز.

مدیریت پسماند زباله ها از طریق جانمایی مناسب سطل های زباله در فواصل مشخص در منطقه ۵ شهر شیراز.

ایجاد پیش آمدگی در خیابان های فرعی محوطه منطقه ۵ شهر شیراز و یا ایجاد کفپوش سخت سرعت سواره را کاهش داده و باعث سهولت حرکت پیاده شویم.

۹- منابع

۱- بحرینی، ح، و طبیبیان، م، (۱۳۹۷)، " مدل ارزیابی کیفیت محیط زیست شهری"، نشریه محیط شناسی، ۲۴ (۲۱)، ۴۱ - ۵۶.

۲- پاکزاد، ج، (۱۳۹۵)، " راهنمایی طراحی فضاهای شهری در ایران"، تهران، وزارت مسکن و شهرسازی، معاونت شهرسازی و معماری.

۳- پاکزاد، جهان شاه، (۱۳۹۹)، " مبانی نظری و فرآیند طراحی شهری"، تهران، انتشارات وزارت مسکن و شهرسازی، چاپ چهارم.

- ۴- خادمی، مسعود، علیپور، روجا، امیر خانی، آرین و لیلیان، محمد رضا، (۱۳۹۹)، "مطلوبیت خیابان های شهری"، تهران، طحان.
- ۵- خادمی، امیر حسین، جوکار، سرهنگی، عیسی، (۱۳۹۷)، "ارزیابی کیفیتی زندگی شهری، مطالعه موردی: بافت فرسوده شهر آمل"، نشریه جغرافیایی و مطالعات محیطی، دوره ۱، شماره ۴، ۱۱۷ - ۱۰۰.
- ۶- زنگی آبادی، ع.، فرامرز، خ.، و صحرایان، ز. (۱۳۹۹). "استخراج شاخص های شناسایی بافت فرسوده شهری با استفاده از سیستم اطلاعات جغرافیایی (شهر جهرم)". مجله پژوهش های جغرافیایی انسانی. شماره ۷۸، تهران.
- ۷- شریفیان پور، ن. و فریادی، ش. (۱۴۰۰). "اکان سنجی شاخص های کیفی در اصفهان"، نشریه محیط شناسی، ۴۰ (۱)، ۹۵ - ۱۰۶.
- ۸- شماعی، ع.، پوراحمد، ا. (۱۳۹۴). "بهسازی و نوسازی شهری از دیدگاه علم جغرافیا"، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.
- ۹- طبیبیان، م و فریادی، ش. ۱۴۰۱، "ارتقای کیفیت محیطی و رضایتمندی از زندگی در محلات جدید با اولویت بندی اقدامات بر اساس نظرهای ساکنان"، نشریه محیط شناسی، ۳۹ (۴)، ۱ - ۱۶.
- ۱۰- طبیبیان، م و فریادی، ش. ۱۴۰۱، "ارتقای کیفیت محیطی و رضایتمندی از زندگی در محلات جدید با اولویت بندی اقدامات بر اساس نظرهای ساکنان"، نشریه محیط شناسی، ۳۹ (۴)، ۱ - ۱۶.
- ۱۱- فلاح، کلامیم، (۱۳۹۷)، "تاثیر فضاهای باز شهری بر کیفیت گذران اوقات فراغت شهروندان"، فصلنامه مدیریت شهری، ش ۲۲.
- ۱۲- گیدنز، آنتونی، (۱۳۹۹)، "گزیده جامعه شناسی"، ترجمه: حسن چاوشیان، تهران، نشر نی.
- ۱۳- محمدی، جمال، تفکری، اکرم، (۱۴۰۰)، "سنجش شاخص های کیفیت محیط در بافت های فرسوده شهری (نمونه موردی محله امام زاده یحیی، منطقه ۱۲ تهران)"، نشریه برنامه ریزی و آمایش فضا، دوره نوزدهم، شماره ۱، صص ۱۲۶ - ۱۱۰.
- ۱۴- نوروزی، مصطفی، (۱۳۹۷)، "ارزیابی شاخص های ذهنی کیفیت محیط (رضایتمندی)، در بافت های فرسوده شهری، مطالعه موردی محله آبکوه مشهد"، پایان نامه کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی شهری، تهران، دانشگاه تربیت مدرس.

۱۵- Altman (۲۰۱۵). *Social behavior. Monteverly.*

۱۶- Iwani, H. ۲۰۱۹. *Socio-Physical aspects of urban neighborhoods in Iranian cities, Berlin.*

۱۷- Lynch, Kevin. (۲۰۱۲). *The openness of open space. Art of Environment. Aidan Ellis.*

۱۸- process.conducted by univer –sity of Newcastle. New York: john wileys&sons.

۱۹- Whyte,H.William. (۲۰۱۸). *The social life of small urban (space.washing) Ton D.C.The conservation.*